

УДК 821-93:[373.3.015.311:159.942]:355.01(470:477)

Інна Кравцова

Криворізький державний педагогічний університет

ORCID ID 0000-0002-6989-3439

DOI 10.24139/2312-5993/2024.05/018-027

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сьогодні наша країна виборює свою незалежність, ми є свідками важливих подій, коли згуртовано народ боронить рідну землю від ворога. У сучасній і болючій ситуації, сповненій викликів і загроз, і водночас перед величезними перспективами розвитку, відбулися карколомні зміни в політичній, економічній і соціальній сферах. Соціальний прогрес є пріоритетом. Гарантія національного суверенітету і територіальної цілісності та прагнення інтеграції до Європи та євроатлантичної спільноти. Підхід полягає у визначенні різносторонньої системи, що уможливить визначення майбутнього нашої держави.

Дитяча література є першоосновою виховного впливу на формування емоційної культури молодших школярів, оскільки художні твори не залишають їх байдужими. Твори дитячої літератури сприяють виникненню в учнів саме емоційного ставлення до персонажів, до пережитих ними подій.

Ключові слова: дитяча література, емоційна культура, емоції, виховання, мистецтво слова, молодші школярі, нова українська школа, військовий, війна.

Постановка проблеми. Найважливішим завданням сучасної освіти є розвиток емоційного потенціалу та духовного збагачення підростаючого покоління в умовах нової української школи. Дитяча література – унікальне явище у всій світовій літературі, за допомогою якої має відбуватися формування відданих патріотів своєї держави, їх світогляду, естетичних поглядів та ідеалів в умовах сучасного державотворення.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз останніх публікацій пов'язаний з формуванням емоційної культури молодших школярів в умовах війни, у своїх дослідженнях торкаються вітчизняні вчені серед яких І. Бех, О. Савченко, М. Вашуленко, Л. Кондрашова, А. Богущ, О. Ісаєва, П. Гусак, І. Дичківська, Н. Білоконна, О. Лисевич (Білоконна, Абрамчук, 2015, с. 50).

У наукових доробках можна зустріти визначення емоційної культури, як свідомої реакції на почуте чи побачене, що не суперечить соціальним нормам поведінки (Білоконна, Абрамчук, 2015, с. 48).

Ще Аристотель свого часу зазначав, що «якщо ми піклуємося лише про розумовий розвиток молодої людини, забуваючи про необхідність розвитку її почуттів, то ми йдемо назад, а не вперед»... (Науменко, 2018, с. 18).

В. Сухомлинський свого часу наголошував: «Учити відчувати – це найважче, що є у вихованні. Виховання почуттів – найголовніша турбота вчителя початкової школи. Інколи педагоги забувають про саму природу художнього слова, що як те дзеркало показує людську душу в її найкращих поривах, прагне передати нам погляди радощі й болі людей» (Большакова, Пристінська, 2019, с. 5).

До ознак емоційної культури можна віднести культуру почуттів і культуру сприйняття.

Мистецтво дитячої літератури розширює емоційну територію молодшого школяра, дозволяє оволодіти мовою передачі людської думки та почуттів.

Художня дитяча література невіддільна від краси, вона сприяє розвитку в учнів почуття емоційної насолоди, необхідної для прекрасного у чистій душі, чуйності, героїзму та інших понять. Оскільки молодші школярі навчаються через почуття та емоції, а не лише через логіку, художні твори вчать їх, як використовувати свої духовні сили. Мистецтво дитячої літератури збільшує можливості пізнання світу очима автора, допомагає учням виявити власний емоційно-естетичний відгук на зображене, усвідомити свої почуття.

Метою статті є висвітлення впливу художніх творів на формування емоційної культури молодших школярів в умовах війни.

Методи дослідження. У статті використано теоретичні методи дослідження, як спостереження, аналіз та узагальнення вивченої проблеми за досвідом роботи.

Виклад основного матеріалу. Особливістю вивчення художньої дитячої літератури учнями початкової школи є передусім їх сприймання і усвідомлення змісту твору у поєднанні із аналізом, що допомагає відобразити авторську позицію.

Молодший шкільний вік характеризується активним розвитком образно-відтворювальної уяви, що так необхідна для розуміння й сприйняття художнього образу, зв'язків. Науковці відзначають, що саме мистецтво художньої літератури здатне може вплинути на емоційну культуру здатну до відчуття і співчуття героям, усвідомлення композиції художнього твору. Твори художньої літератури для дітей є засобом забезпечення життєвої правди та відповідних вражень. Сучасна українська та зарубіжна дитяча література є важливим чинником, що ефективно впливає на емоційну культуру молодших школярів, оскільки образи художніх творів спонукають наслідуванню, тому багато чого

залежить від образів позитивних героїв, що залишають в читачів літератури свій емоційний слід (Чумакова, 2019, с. 63).

У молодшому шкільному віці учні надзвичайно уважні до художнього слова, дуже активні у емоційному сприйманні літературного твору. Саме у молодших школярів відбувається активний розвиток уяви, необхідної для повного розуміння словесного образу, основних зв'язків у творі, характеру персонажа, його дій, вчинків, переживань, мотивів поведінки. Науковці відзначають такі особливості учнів початкової школи, як емоційна активність здатність до співпереживань героям, розуміння образної будови твору. Художня література є одним з важливих засобів впливу на виховання особистості молодшого школяра, оскільки молодші школярі люблять читати (Заєць, Суворова, Сухоненко, 2015, с. 29).

«Твори дитячої літератури – величезне надбання загальної культури народу, довідник життєвих відомостей та емоційних переживань, різножанрова українська та зарубіжна література – ефективно впливає на розвиток емоцій дитини» (Котик, 2020, с. 23).

Поведінка учня початкової школи, його емоційна культура, будується на наслідуванні образів, що залишає у дітей художній твір. Твори дитячої літератури є засобом виховного впливу на учнів, оскільки вболівання за головного героя, переживання разом з ним усіх життєвих моментів, ефективно формує моральні почуття та емоційну особистості. Оскільки, дитяча література, як словесний твір мистецтва здатна вплинути на розум і почуття, то художні образи покликані показати можливості словесного змалювання. Вивчення характерів героїв є ефективним засобом впливу на особистість дитини, її виховання й розвиток. Читання літератури прилучає учнів початкової школи до пізнання історії, культури українського народу, народів світу, допомагає вивчати духовні надбання, сприяє розвитку у них моральних та естетичних цінностей (Ісаєва, 2017, с. 17).

Ідейно-естетичне багатство художнього твору залежить від того, наскільки письменник зумів наповнити кожен образ, вагомим змістом, вкласти в нього певну силу емоційного заряду. Важливу роль у формуванні емоційної культури молодших школярів під час опрацювання художніх творів відіграє аналіз образів. У роботі над образами необхідно розкрити й оцінити не тільки ідейний зміст, а й естетичні якості самих персонажів, силу їх емоційного впливу. Художні образи дитячої літератури вказують на їх життєві погляди, рівень

культури, професію, на мрії, прагнення. Часто у художніх творах для дітей автори уникають розгорнутої характеристики образів, використовують окремих засіб чи прийом, який впливав би на емоційну культуру, допомагав домислювати, викликав асоціації. У тих випадках, коли у творі немає засобів творення зримості персонажів, необхідно посылатися на власну фантазію, добре усвідомлювати ті обставини, в яких вони діють, домальовувати їх словом, знаходити відповідне відтворення, що емоційно вплине на дітей. Аналіз образів головних героїв художнього твору на уроках словесності є основним джерелом емоційного впливу на учнів і ставить своїм завданням добре усвідомити естетичне значення позитивних персонажів. Для молодшого школяра образ художнього твору завжди пов'язаний з емоційним відгуком, сприйманням й уявленням. Він може викликати безліч найрізноманітніших почуттів і переживань в учнів (Савченко, Красуцька, 2020, с. 7). Об'єктом зображення в мистецтві художнього слова дитячої літератури є не лише окрема дійсність, а й усі можливі людські переживання. Автор кожного художнього твору для дітей ставить перед собою завдання не просто про щось розповісти, бо в такому разі це була б звичайна інформація, а не художній твір, а відтворити образно, емоційно переконливо. Художні твори дитячої літератури, розривають внутрішній світ переживань, думок, мрій, розширюють життєвий досвід молодших школярів, сприяють усвідомленню ними цінностей, норм поведінки. Осмислення змісту дитячих творів у яких описано почуття і вчинки головних героїв, викликає в учнів глибоке співпереживання, що є своєрідним особистісним засобом освоєння дійсності, дозволяє їм зрозуміти внутрішній світ інших людей (Кравцова, Адамчук, 2021, с. 190). Емоційний досвід є початком становлення особистості, у художньому творі він є визначальний.

Для прикладу наведено уривок із твору «Мій тато лікує зірки».

–Так...зізналася Світланка. – Я чекала вітання від тата. Він на небі працює лікарем, лікує зірки.....

– Його забрала війна. Він просто лікував людей, а тепер – зірки.

Катерина Єгорушкіна (Савченко, 2017, с. 64)

Головна мета читання цього твору виходить із основних завдань: Що ти відчуваєш? Чому? Що відчуває дівчинка? Що допомагає дівчинці згадувати про тата і не сумувати? Мистецтво художнього слова створює до нього ставлення, як до змістовного слова, що несе у собі емоційний виразник думки і почуття малої людини.

Скільки внутрішнього болю і дитячих переживань в умовах сьогодення війни, чим зарадити, як підтримати?.... Як пояснити дітям де татко Світланки? Які емоційні переживання вони відчули.

У початковій школі на уроках словесності є важливим донести думку художнього твору, ідейний зміст. Для цього необхідно, по-перше, щоб слова тексту в устах учителя не були звичайною інформацією про зміст твору, а мали певну силу емоційного впливу на учнів і, по-друге, щоби правильно керуватися текстом художнього твору, слід підготувати усі етапи наскрізної словесної дії та послідовного аналізу. Кожній дитині притаманний свій вияв почуттів, в залежності від виховання і культури поведінки, характеру, темпераменту, інших психологічних властивостей. Спостереження за виявом емоцій своїх однолітків дають можливість молодшим учням не лише помітити й запозичити ті вияви, які характеризуються високою емоційною культурою, а враженням власних відчуттів (Кравцова, Шпачук, 2014, с. 325).

Оскільки, слово – це виразник думки, то вміти використовувати слово для вираження почуттів, означає передавати свої наміри і думки, що спонукають до співчуття, співучасті, підтримки, довіри.

Глибоке розуміння учнями подій та вчинків літературних героїв активізує в цілому пізнання дитиною соціального простору, оволодіння вміннями міжособистісного спілкування у складний період розвитку суспільства. Художні персонажі допомагають молодшим школярам адаптуватися до надто складних життєвих обставин. Сприймання творів дитячої художньої літератури в умовах війни є активним процесом тісно пов'язаним з мисленням дитини, емоційного прояву людяності, щирості, доброти (Коли сніг пахне мандаринками, 2020, с. 138).

У початковій школі учні ознайомлюються з широким колом жанрів української дитячої літератури. Жанрова своєрідність художньої літератури для дітей цілеспрямована на виховання не лише учня-читача, а й естетично розвиненої, з позитивним емоційним досвідом особистості, здатної висловлювати своє ставлення до змісту прочитаного, відчувати настрій і переживання головних персонажів, наприклад:

Мій тато, повернувся із війни.

У пізню ніч, коли уже я спала...

Погладив ніжно й лагідно волосся,

прошепотів: « Твій тато повернувся»...

Марія Морозенко (Поліщук, 2019, с. 34)

Під час опрацювання цього твору важливим є, зосередити увагу молодших школярів на внутрішньому переживанні героїні-дівчинки чий тато захищає нашу рідну Україну. Скільки емоційних зворушливих моментів для обговорення подано автором твору Марією Морозенко, щоб підняти дух підняття духу і настрої маленьких патріотів, які чекають з війни своїх татусів. Олександра Савченко, автор підручника для учнів 2 класів звертає увагу на почуття, які викликала поезія у дітей. Які почуття переживала дівчинка, її родина. Дуже важливим є те, що саме такі твори в умовах війни допомагають молодшим школярам у формуванні їх емоційної культури. Головне завдання вчителя побудувати роботу над змістом художнього твору так, щоб не залишити поза увагою жодного учня з його родиною, дати можливість кожному бажаному учню розповісти про свого героя, про важкі моменти очікування з фронту рідних.

Читання творів художньої дитячої літератури з теми війни і в умовах війни, для молодших школярів, складні і не прості, тому покликані готувати учнів до сприйняття почутого настрою після прочитаного, до сильних емоцій, якими насичено такі твори.

Головне, до чого повинен прагнути вчитель нової української школи, – це постійно спілкуватися із учнями, підтримувати встановлений із ними контакт довіри, відчувати реакцію молодших школярів на прочитане, виховувати в них людяність – прекрасну здатність людини перейматися нещастям інших, переживати чужу долю, як свою.

Робота на уроці словесності під час опрацювання художнього твору включає молодших школярів у творчу працю, яка ґрунтується на прагненні вчителя формувати у них емоційну культуру. Специфіка дитячої художньої літератури, вдало поєднує раціональне і чуттєве. Процес формування гармонійно розвиненої особистості неможливий без удосконалення її емоційного сприйняття. Важливим у опрацюванні творів на тему війни є зосередження уваги на переживанні художніх образів, наприклад:

«Марія більше не любила Різдво... У тебе ж біблійне ім'я! – часто казав тато. Це твій день, свято добра і любові. Тато й сам був дуже світлим, любив колядувати й дарувати всім подарунки. Але минулого року він загинув на війні, під Дебальцевим, і це було перше Різдво без батька»...

Євгенія Завалій (Савченко, 2017, с. 43)

Читання художнього твору забезпечує проникненню в його ідейний задум. Завдання вчителя початкової школи навчити учнів

правильно слухати, аналізувати, співчувати головним героям. У процесі ознайомлення учнів із художнім твором збагачується його образно-емоційна сфера, відбувається «праця душі».

На Різдво, на Святий вечір
Позбиралася малеча
Мати кутю вже поставила на стіл.
В хаті в нас когось бракує –
Діти, тато наш воює,
Молимося, щоб повернувся він!

Зиновій Медюх (Поліщук, 2019, с. 52)

Доречно, після першого ознайомлення учнів із твором поставити запитання: Які почуття і емоції викликає у тебе вірш? Які картини постають у твоїй уяві?

Під час ознайомлення учнів із твором «Воїнові, який захищає Вітчизну» (М. Малолітко) (Кравцова, 2022, с. 54) важко донести до усвідомлення учнів умови перебування воїнів на фронті. Після прочитаного твору доречно обговорити його: Що ти знаєш про життя бійців ЗСУ, що захищають рідну Україну? Щоб активізувати дитяче сприймання тексту твору, вчитель має пояснити, що відбувається у нашій державі, як воїни збройних сил України захищають нашу незалежність від ворога, які важкі умови перебування в окопах і бліндажах у будь-яку погоду і годину, про те, що вони ціною власного життя дають нам змогу жити і вчитися. За умови детального аналізу художнього твору його буде сприйнято учнями розумом і почуттями, де переживатиме захоплення соціологічним аналізом, там загострюється проблема самої сутності сприймання художнього твору: до творів що не викликають емоцій, виникає байдужість, або й відраза.

У роботі вчителя початкових класів художні твори про Героїв сьогодення нашої держави повинні стати великою силою, що впливає на формування моральних, патріотичних, громадянських прагнень, ідеалів, світогляду за умови, що учня «зачепили» за душу.

У процесі роботи над змістом художніх творів в умовах війни, вчитель повинен бути перед учнями як співбесідник, який допоможе опанувати нові відчуття і спрямувати їх на формування емоційної культури молодших школярів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Читання дитячої літератури в умовах війни вимагає від педагога вищого ступеня духовного, психологічного й інтонаційного заряду для

створення й передачі художнього образу. За допомогою творів дитячої художньої літератури, що відображають важке сьогодення нашої країни, педагог повинен правильно застосувати знання теорії і практики володіння мистецтвом слова і формувати емоційну культуру молодших школярів у процесі роботи над художнім текстом.

На часі залишається розробка у подальшій перспективі форм, методів роботи над художніми образами творів дитячої літератури в умовах війни, що покликані формувати емоційну культуру молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

- Білоконна, Н. І., Абрамчук, В. С. (2015). Емоційна культура як наукове поняття. *Вісник Міжнародного дослідного центру*, 38 (1), 48-53 (Bilokonna, N. I., Abramchuk, V. S. (2015). Emotional culture as a scientific concept. *Bulletin of the International Research Center*, 38 (1), 48-53).
- Большакова, І. О., Пристінська, М. С. (2019). *Українська мова та читання: підруч. для 2 кл. (у 2-х ч.): Ч2*. Харків: Вид-во «Ранок» (Bolshakova, I. O., Prystinska, M. S. (2019). *Ukrainian language and reading: tutor. for 2 cl. (in 2 hours): Ch2*. Kharkiv.: «Ranok» edition).
- Заєць, В., Суворова, Н., Сухоненко, Н. (2015). Художній твір як інструмент виховання особистості молодшого школяра. *Васильківський вісник*, 10, 4-7 (Zayets, V., Suvorova, N., Sukhonenko, N. (2015). The work of art as a tool for developing the personality of a junior high school student. *Vasylkivsky Herald*, 10, 4-7).
- Ісаєва, О. (2017). Роздуми навколо проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору в школі. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*, 2, 29-31 (Isaeva, O. (2017). Reflections on the problem of analysis and interpretation of an artistic work at school. *World literature in secondary educational institutions of Ukraine*, 2, 29-31).
- Кравцова, І. А., Адамчук, А. О. (2021). *Формування в учнів 3 класів емоційної культури на уроках літературного читання засобами інтерпретації художніх текстів* [методичний посібник]. Кривий Ріг: КДПУ (Kravtsova, I. A., Adamchuk, A. O. (2021). *Formation of emotional culture in students of 3rd grade during the lessons of literary reading by means of interpretation of artistic texts* [methodical guide]. Kryvyi Rih: KDPU).
- Кравцова, І. А. (2022). Емоційна домінанта в діяльності вчителя початкової школи. *Wielowymiarowość edukacji XXI wieku tom III Edukacja dorosłych Monografia wieloautorska pod redakcją naukową Anny Klim-Klimaszewskiej Sabiny Wieruszewskiej-Duraj*, ss. 189-199 (Kravtsova, I. A. (2022). An emotional dominant in the work of a primary school teacher. *Wielowymiarowość edukacji XXI wieku tom III Edukacja dorosłych Monografia wieloautorska pod redakcją naukową Anny Klim-Klimaszewskiej Sabiny Wieruszewskiej-Duraj*, pp. 189-199).
- Коли сніг пахне мандаринками* (2020). Р. Росіцький (укл.). Львів: «Вид-во Старого Лева» (*When the snow smells like tangerines* (2020). R. Rositskyi (comp.). Lviv: «View of the Old Lion»).
- Котик, Т. М. (2020). *Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи: навчально-методичний*

- посібник. Тернопіль: Астон (Kotyuk, T. M. (2020). *The new Ukrainian school: theory and practice of the formation of emotional intelligence in primary school students: educational and methodological manual*. Ternopil: Aston).
- Науменко, В. (2018). Комплексний аналіз художнього твору: методичні аспекти. *Початкова школа, 10*, 22-25 (Naumenko, V. (2018). Complex analysis of a work of art: methodological aspects. *Kyiv: Elementary School, 10*, 22-25).
- Кравцова, І. А., Шпачук, Л. Р. (2014). *Основи культури і техніки мовлення: навчальний посібник*. Кривий Ріг: КДПУ (Kravtsova, I. A., Shpachuk, L. R. (2014). *Fundamentals of speech culture and technique: a study guide*. Kryvyi Rih: KDPU).
- Поліщук, Л. С. (2019). Професійна успішність педагогічного працівника як основа менеджменту якості освітнього процесу. *Педагогічні читання, 13*, 322-325 (Polishchuk, L. S. (2019). Professional success of a pedagogical worker as the basis of quality management of the educational process. *Pedagogical reading, 13*, 322-325).
- Савченко, О., Красуцька, І. (2020). *Українська мова та читання: Підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах): Частина 2*. Київ.: УОВЦ «Оріон» (Savchenko, O., Krasutska, I. (2020). *Ukrainian language and reading: Textbook for the 3rd grade of ZZSO (in 2 parts): Part 2*. Kyiv: UOVC «Orion»).
- Савченко, О. (2017). Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування. *Початкова школа, 8*, 6-12 (Savchenko, O. (2017). Understanding of literary works by younger schoolchildren: the essence of the process and means of formation. *Primary school, 8*, 6-12).
- Чумакова, А. А. (2019). Емоційна культура як педагогічний феномен: підходи, поняття, структура. *Педагогічні науки, 1 (31)*, 63-71 (Chumakova, A. A. (2019). Emotional culture as a pedagogical phenomenon: approaches, concepts, structure. *Pedagogical sciences, 1 (31)*, 63-71).

SUMMARY

Kravtsova Inna. The influence of the art of children's literature on the formation of the emotional culture of younger school students in the conditions of war.

Introduction. The purpose of writing the article is to highlight the influence of artistic works on the formation of the emotional culture of younger schoolchildren in the conditions of war.

Today, our state and its citizens are becoming direct participants in events that are extremely important for the further determination of their fate and the future world order. In the modern and painful situation, full of challenges and threats, and at the same time facing huge prospects for development, drastic changes have taken place in the political, economic and social spheres, social progress is a priority. The guarantee of national sovereignty and territorial integrity and the desire for integration into Europe and the Atlantic community. The approach consists in defining a new multi-vector system that largely determines the future development of the Ukrainian state. Children's literature is a unique phenomenon in all world literature, with the help of which loyal patriots of their country, their worldview, aesthetic views and ideals are formed.

That is why the most important task of modern education is the development of the emotional potential and spiritual enrichment of the younger generation in the conditions of the new Ukrainian school.

Children's literature is the primary basis of educational influence on the formation of the emotional culture of younger schoolchildren, as artistic works do not leave them indifferent. Works of children's literature contribute to the emergence in students of an emotional attitude to the characters, to the events they experienced.

Key words: *children's literature, emotional culture, emotions education, the art of speech, elementary school pupil, new Ukrainian school, military, war.*

УДК 373.5.091.398:811.111

Ганна Подосиннікова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-6123-4845

Галина Нецмеха

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0009-0000-6213-3114
DOI 10.24139/2312-5993/2024.05/027-042

МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ШКОЛЯРІВ 5-6 КЛАСІВ

Статтю присвячено дослідженню методичного потенціалу реалізації соціально-емоційного навчання (СЕН) у процесі позакласної роботи з англійської мови (АМ) учнів 5-6 класів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО). Розглянуто місце СЕН у сучасній освітній парадигмі, проаналізовано зміст нормативних документах базової середньої освіти та навчанні АМ у ЗЗСО України. За результатами аналізу та синтезу даних актуальних досліджень і публікацій з проблематики СЕН подано визначення СЕН, соціально-етичної компетентності, охарактеризовано компоненти і вміння СЕН; розглянуто структурні моделі емоційного (соціального) інтелекту в контексті предмету дослідження. Запропоновано класифікацію інструментів СЕН для організації позакласної роботи з АМ учнів 5-6 класів ЗЗСО в актуальних умовах змішаного навчання, розглянуто відповідні групи інструментів, надано приклади вправ.

Ключові слова: *соціально-емоційне навчання, СЕН, компоненти соціально-емоційного навчання, модель емоційного (соціального) інтелекту, позакласна робота, інструменти соціально-емоційного навчання, англійська мова, школярі 5-6 класів, заклад загальної середньої освіти.*

Вступ. Згідно концепції «Нова українська школа» створення безпечного та комфортного навчального середовища, яке сприятиме отриманню знань, тісно пов'язане з розвитком соціально-емоційних навичок, необхідних для їх успішного застосування в повсякденному житті (Гриневич, Елькін, Калашнікова, et al., 2016).

Законодавчі акти України в галузі середньої освіти, окрім переліку компетентностей, вказують такі наскрізні вміння: уміння працювати в команді, навчатися вчитися, розумітися з іншими, вміння володіти своїми емоціями (Закон України «Про освіту», 2017; Закон України «Про повну загальну середню освіту», 2019).